

k tradici (Edward Kasperski), o přítomnosti odkazu St. I. Wyspiańského v poezii a esejích v emigraci (Wojciech Ligeza) atd. Ve třetím oddílu nahlíží autoři tradici, vlastenectví atd. z různých hledisek (např. nad parodií ve vilniuských šopkách se zamýšlí Tadeusz Bujnicki) a u různých básníků, mj. u Czechowicze (Joanna Kisiel), Zegadłowicze (Barbara Tomalak), Baczyńského (Maciej Tramer), Miłosze (Marek Bernacki), Herberta (Małgorzata Mikołajczak), Białoszewského (Jerzy Wiśniewski) i u autorů mladších, zejména Nové vlny (obecně Anna Szóstak), Barańczaka (Dorota Kulczycka) nebo Zagajewského (Urszula Paździor), ale také u mladých klasicistů po roce 1989 (Marzena Woźniak-Labieniec) či u těch narozených kolem roku 1970 (Tomasz Cieślak). A konečně čtvrtý oddíl zahrnul tuto problematiku v dílech prozaiků – např. Kuśniewiczovo dílo pod tímto úhlem rozebírá Elżbieta Dutka, Malewské Elżbieta Konończuk, Parnického Barbara a Maciej Szargotowi atd.

Akademia Techniczno-Humanistyczna a Instytut Teologiczny im. Św. Jana Kantego přišly také s nevšední iniciativou – je jí nové vědecké periodikum věnované filologii, společenským vědám,

filozofii a teologii *Świat a Słowo*. Začalo vycházet v roce 2004 a v každém čísle jsou vždy tematický úvodní text a aktuality, studie a skici, materiály, komentáře a recenze, případně rozhovory. Např. druhé číslo bylo věnováno tématu Čeho se bojí Poláci a třetí Umění jako vzor dobrého života, další pak Otázkám o novodobosti, Jaká Evropa? a básníkovi Czesławu Miłoszovi. Předsedou programové rady, v níž mj. zasedá i níže podepsaný, je pater Tadeusz Borutka, šéfredaktorkou Anna Węgrzyniak a jejím zástupcem Michał Kopczyk.

Na závěr bych se chtěl ještě zmínit o periodických sbornících (vychází šest čísel ročně) nazvaných **Bielsko-Żywieckie Studia Teologiczne**, které vydává Instytut Teologiczny im. Św. Jana Kantego. Jde sice o texty věnované prioritně teologii, ale najdeme mezi nimi také studie filozofické a literárněvědné – např. v šestém čísle ročníku 2005 reakce polského tisku na smrt Czesława Miłosze rozebírá Marek Bernacki (ten je také členem redakčního kolektivu, který vede pater Tadeusz Borutka) nebo motivy utrpení v tvorbě C. K. Norwida sleduje Beata Wołoszyn.

Ludvík Štěpán

O LITERÁRNÍM ROMANTISMU

Banskobystrická Filologická fakulta Univerzity Mateja Bela a její Katedra slovanských jazyků je organizátorkou pravidelných mezinárodních konferencí spjatých s tématem romantismu; badatelský tým řeší tento úkol v rámci slovenského grantového projektu u agentury VEGA. Vyšla také řada monografií, jejichž autory byli mj. Sergej Makara, Andrej Červeňák, Natália Kiseljovová, Marta Kováčová a další, nemluvě o sbornících, jejichž přispěvateli byli slavisté nejen ze Slovenska, ale také z Ruska, Ukrajiny, Běloruska, České republiky, Polska, Srbska a jiných zemí.

Člen vědeckého týmu, ukrajinka prof. Michal Roman, který vystudoval v Kyjevě a působil na univerzitách v Prešově a v Banské Bystrici, autor studií zejména ze vztahové oblasti slovensko-ukrajinské, se nyní k tématu romantismu publikačně připojil souborem úvah, především o ukrajinském romantismu a jeho vztazích, ale také o obecnějších otázkách tohoto směru (*Michal Roman: Úvahy o literárním romantizme*. Univerzita Mateja Bela, Filologická fakulta, Katedra slovanských jazykov, Banská Bystrica 2005), který banskobystrický tým chápe spíše jako obecný princip tvorby než jako historicky přesně vymezený umělecký jev nebo poetologickou strukturu,

a to z pozice antropologické (A. Červeňák) i morfoloogické genologie. Michal Roman, jehož kniha byla před časem slavnostně prezentována v Prešově za účasti oficiálních slovenských a ukrajinských osobností, koncipuje svůj svazek jako řetězec či – přesněji řečeno – síť tematicky a metodologicky propojených studií: zhruba polovina je psána ukrajinsky, polovina slovensky. Knihu autor uvádí prací o některých rysech ukrajinského literárního romantismu, přičemž píše mj. o díle Tarase Ševčenko (1814–1861), Pantelejmona Kuliše (1819–1897) a dalších (kyjevští romantici M. Kuzmenko, O. Storoženko, M. Petrenko, A. Metlinskij). Za hlavní znaky ukrajinského romantismu pokládá mimo jiné mytizaci Slovanstva a ideje všeslovanského bratrství, idealizaci kozáctva (Záporožská Sič), národní mýtovtorbu a různé emblémy či loci communes, např. vesnici, step, mohyly, sirobu, kobzarství, mesiášství, písně či dvojnictví. Další práce pojednávají o konkrétních jevech ukrajinského romantismu. Pozoruhodná je analýza díla Fedora Lazoryka, ukrajinského autora působícího na Slovensku, jehož Roman spojuje jak s ukrajinskou, tak s ruskou literární tradicí (M. Chvyľovyyj, A. Holovko, J. Janovskyy, O. Dovženko, N. Gogol, M. Gorkij, I. Babel, J. Oleša, A. Bělyj); nachází tu však

i spojitosti české (V. Vančura) a slovenské (M. Kuččin, M. Rázus, T. Vansová). Podobně analytická je stať o romantických povídkách Jurka Borolyče, žijícího po roce 1945 v Praze a v Prešově. Téma prométheovství spojuje Roman s tvorbou Ivana Maccynského, poetické jevy akcentuje v díle Josifa Zbyhleje; podobně je traktováno dílo Mychajla Drobňaka (1942–1984). Je příznačné, že tu Roman volně přechází od 19. k 20. století i k tvorbě nejnovější. O Sergeji Makarovi coby „praktickém“ (básníkovi) i teoretickém (literární vědec) „romantikovi“ píše ve stati, která dává do souvislosti uměleckou tvorbu a její teoretickou reflexi.

I když ve svazku chybějí deklarativně komparatistické studie, kontaktologické i typologické přístupy, zejména v rovině slovensko-česko-ukrajinské, nechybějí. Roman tu navíc zmiňuje závažné téma tzv. menšinových literatur a jejich sepětí s mateřskou literaturou a s majoritním písemnictvím (ukrajinská literatura na Slovensku).

Na Romanově útlé knížce nutno ocenit nejen prezentaci rozsáhlého panoramatu ukrajinského romantismu v jeho různých podobách, ale právě tuto vnitřní vztahovost, vztažení k širšímu mezikulturnímu celku, takže jde nejen o kontext romantismu, ale také souvislosti minoritní a meziliterární.

Ivo Pospíšil

CHVÁLA MIŁOSZE

Památce největšího polského básníka 20. století, nositele Nobelovy ceny za literaturu Czesława Miłosze (1911–2004) je věnována kniha **Marka Bernackého** *Wyprowadził mnie z Ziemi Ulro. Szkice o twórczości Czesława Miłosza* (Wydawnictwo Akademii Techniczno-Humanistycznej, Bielsko-Biała 2005, 146 s.). Autor (nar. 1965), spjatý studiem s Jagellonskou univerzitou v Krakově a vědeckou a pedagogickou činností s katedrou polonistiky Technicko-humanistické akademie v dvojměstí Bielsko-Biała, v současnosti nejvýznamnějšího a neaktivnějšího akademického centra v polské části beskydského regionu, shrnul v předkládané monografii texty pojednávající o Miłoszově básnické, prozaické a esejistické tvorbě. Bernackému se

podařilo z recenzi několika pozdních Miłoszových sbírek (např. *Nieobjęta ziemia, Na brzegu rzeki*), interpretaci jednotlivých klíčových básní a románu *Dolina Issy* sestavit neobyčejně přitažlivou mozaiku, jež v sobě pojí odvážné pokusy o syntetické i průřezové pojetí Miłoszova opusu.

Jedenáct skic obsažených v monografii je tematicky rozmanitých. Bernacki se věnuje vztahu básníka k tradicím polského katolicismu (Czesław Miłosz wobec tradycyjnej religijności Polaków), eschatologické problematice (Apokastaza – „ostatnia epifania“? [...]), která se u Miłosze s nezvyklou intenzitou objevuje od konce 80. let minulého století. Zajímavá je v tomto ohledu paralela s Janem Kochanowským, velkým Miłoszovým předchůdcem z období renesance.

Precizní a velmi zdařilý je pokus o analýzu a interpretaci krypto-autobiografického románu *Dolina Issy* („Dolina Issy“ – prypowieść o dojrzwaniu, ocalającej moci słowa i krainie lat dzieciennych). Podrobně autor pojednal o iniciaci hlavního hrdiny, o jeho zasvěcení do světa přírody a smyslové krásy, erotiky, lidové kultury a obřadnosti, historie, literatury, politiky, zla, filozofických a teologických otázek a konečně do světa dospělých. V monografii najdeme také interpretace několika známých Miłoszových básní (mj. *Który skrzywdziłeś, Ars poetica?*, *Miłość*), které se dříve objevily v Bernackého příručce *Jak analizować wiersze poetów współczesnych* (2002). V části věnované cyklu *Litwa po pięćdziesięciu dwóch latach (Pamięć i zdziwienie)* se dostává pod drobnohled hlavní pramen Miłoszovy inspirace, jímž je návrat domů, do ztraceného kraje dětství, do věčně živých vzpomínek, mezi lidi i kdysi neukončené polemiky. Nelze ani opomenout jeden z největších paradoxů moderní polské literatu-

